

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesaurus Eloquentiae Sacrae Et Profanae, Saluti & incolumitati Rerumpublicarum utilissimae

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

In confirmationem triplicis membri proposita Partitionis ostenditur
ornementorum redundantiam à decoro esse quàm alieniſſimam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

*In confirmationem triplicis membri proposita
Partitionis ostenditur ornamentorum re-
dundantiam à decore esse quàm
alienissimam.*

104. **E**T si ea, quæ hæcenus disputavi,
Patres sapientissimi, ad fidem meam
in ipso penè dicendi vestibulo à me oppi-
gnoratam iam tandem liberandam abunde **A**
sufficiunt; placet nihilominus aliud insuper
meorum Adversariorum vitium, quo uno in
ipsa argumenta, in mores, atque in affectus
simul ferè delinquant, austarii loco animad- **B**
vertere. Nàm quàm magna curæ decòrù in totà
Oratione servandù Oratori esse debeat, quip-
pe quod si negligatur, & ipsa argumenta,
& mores, & affectus non mediocriter de-
bilitentur, ex omnibus Rhetorices magi-
stris, fat vulgo etiam testatum est. Duæ verò
labes inter reliquas decòrum, opinor, maxi-
mè inquinant, yana scilicet levitas, & magna
curpitudine.

105. At quid, rogo, levius, ut ordiar à pri-
mâ quàm acuminum levidentis, ornamen-
torumq; phaleris totum Orationis, vel Con- **A**
clusionis pondus elevare, atque corrumpere? Si
quis maximæ auctoritatis virum de re gravè
alloguturus, quò apud eum officiosi, elegan-
tisq; hominis nomen aucuparetur; antequàm
verbum ullum faceret, graphicè sciteque
choreas duceret; si in ipso sermonis ingressu
uno

uno flexu se in orbem torqueret; mox totum corpus in altum tolleret; subito deinde suo in
B terram pondere recellens, nunc pedes lubri-
 cãret in fugam; modò numerosum gressum
C intercalaret; jam modicè repedando inter-
 sisteret; jam quinto quoque passu alios infere-
D ret modulos; nunc pedes rursùm decussatim
 quàm citissimè secaret in saltum; jam denique
 utrumque tremulã agitatione alternatim vi-
 braret; quis non tam lepida urbanitatis no-
 vum architectum, reapse jocularè circula-
 torem, fatuumque sannionem putaret, ac ri-
 deret?

106. Sed est aliquid leve adhuc magis, &
 scurrile, ut opinor, præ manibus. Si unquam
 enim homines in omnem se se levitatem ef-
 fundunt, sub Bacchi potissimùm non tam
 ferias, quàm furias, quibus larvarum licen-
 tiã passim indulgetur, Christiani etiam (ò
 Christiani nominis, & religionis sacrosan-
 ctæ dedecora!) huic amentia se dedunt, ac
 devovent. Inter larvatos verò nulli leviores,
A nulli infaniores, quàm petauristæ, atque chi-
B ronomi, quos nos Itali ab affinitate stulti-
 tiæ vernaculo nomine *Mattacinos* appella-
 mus, per plateas ludibundi spatiantur. Nunc
 date mihi, quæso, hanc veniam, viri pru-
 dentissimi, atque gravissimi, ut positã tantis-
 sper gravi Oratoris personã, ad expingendas,
 explodendasq; istorum descriptiones intem-
 pestivas, tempestivè ego in præsens per non-
 nullas descriptiones ad rem, quã urgeo, bellè
 appositas paulò uberius deducã stylum Agite.
 Chiro-

Chironomorum mores, ac ludos nunc hilari
 spectate. Vestes sunt iis ex toto rubræ, vel **C**
 coccinæ, ad cursum, saltumq; expeditissimæ.
 Tibialia, ac subligacula quàm arctissime cir- **D**
 cumducta induunt. Brachia, humeros, pec-
 tus, ventremque angusto panno severè casti-
 gant, & premunt. Nullæ eo in habitu exun- **E**
 dantes, ut ita loquar, laciniæ, nulli inflati
 sinus. Summa cutis tentâ supra telâ sine ullâ
 rugâ, vel striâ eleganter adstringitur. Gale- **F**
 riculus turbinatus, gracilique crepitaculo in
 cuspide fixo, stridulus, capitis operimentum
 est. Inde vultus larvâ ridiculè, scurriliterque **G**
 vultuosâ, rugis caperatâ, genis extuberanti-
 bus, nasi enormi projecturâ, ore in cachin-
 nos soluto obducitur; quantoq; magis facies
 dissimulatur, ac tegitur, tanto magis se se
 vecordia prodit, ac detegit. Sub mentum
 totus colli, atque cervicis tractus lineo locali **H**
 involyitur. Pendent ex humeris carbasinæ
 teniæ, croceis revinctæ ligulis, auræ prorsus **I**
 ventoque nuncupatæ. Interula etiam, atque **K**
 subacula, fenestrato hinc atque illinc amictu, **K**
 paululum ominet. Infra poplites exiguæ ex
 aurichalco glandes plumbeo intrinsecus glo- **M**
 bulo tinnulæ, atque in restim dispositæ, tan- **N**
 quam torques, fibulâ connectuntur. Demum
 imis pedibus calceoli repandi ad omnem **O**
 agilitatem facti, vel ipsa Mercurii talaria **P**
 ipsis affingitur.

107. Ita personati, conformatique, in om-
 nes lusus sese læti, tripudiantesq; impendunt,
 atq; ut risum cieant, ingenium, vires, tech-

nas

nas dolosque universos sedulo periclitantur;
A Quà popellus, simplexque turba conglobatur,
 dextrè pedem interunt. Tum omnibus pri-
B mum blandiri; pellitis chirothecis mulcere
 comiter adstantibus barbam; admotis leniter
 manibus preffare, palpareque singulorum hu-
 meros; deinde ex inopinato huic pileum de-
C trahere, illi pallium, alteri penulam; alium,
 subductis improvisò pedibus, in terram arie-
D tare. Hinc ludicro hilares furto, subsultan-
E tes aufugiant, pauci expilati, expalliatique
 indignantur, fremunt, vociferantur; ceteri
 plaudunt, rident, cachinnantur. Non illi re-
 quorum more gradiuntur, sed uno pede pro-
 ducto, altero retrorsum hærente, intestasque
 manicis manus strenuè, celeriterque com-
 plodentes; tum earum alteram supra oculos
 tanquam in speculam, aut in oculorum, ut
F ita dicam, tectum atque subgrundam erigen-
 tes, alteram verò curvato brachio, ceu ansam
 cingulo affigentes, in latus obliqui feruntur
 mox altero passu in contrariam partem sese
 vertentes, eandem repetunt gesticulationes;
 atque ubi semel iterumque ita utrinque aug-
 ti sunt, extemplo saltus congeminant. In viâ
 porro ut nullam habent, quò tendant, metam;
 ita non eunt, sed errant; non ultra pèrgunt,
 sed repedant; non pedes explicant, sed cru-
 ciant. Nimirum summis pedum digitis in-
 sistentes, vestigia, gressumque nonnihil sus-
 pendunt; at paulò post solum libero cursu
G voluntarium gibbum dorso, manibusque se-
 mori

mori innixis, inclinatum illius molem ful-
 cientibus, ex intervallo transversim subsistunt:
 alij contra, divaricatis tibijs singulos im-
 mani saltu transiliunt; tum ita superatis om-
 nibus, eodem modo se arcuantes, ab alijs **K**
 vicissim transilantur. Rursus, officiis pe-
 dum, manuumque commutatis, aërem pedi-
 bus, manibus terram recti, sed inversi per-
 currunt, aut alternatim pedibus, manibusque
 circumactis, tanquam radijs in rotam emis-
 sis, arcum dimetiuntur. Nec desunt, qui in
 supremas domorum adjacentium contigna-
 tiones, non per scalas, sed extrinsecus per
 fenestras, per clathros, per podia, mirè **L**
 pensiles, evadant. Quin aliqui etiam se per
 multiplices, erraticosque circulos incredibili
 pernitate trajiciunt; nonnulli averso capite
 terram stantes contingunt; omnes postremo
 tam insanè pandiculantur, plicantur, con- **M**
 volvuntur, extenduntur, ut facile eos, si lu-
 beat in re ludicrà cum Plauto ludere, eno-
 datos, exossatos, exdorsuatos censeas. Quid **N**
 igitur hisce gesticulatoribus, atque chirono-
 mis levius, quid inconstantius unquam vidi-
 stis, Auditores?

108. Ego verò saltatriculas feles multò ad-
 huc quum leviores, tum jocosiores etiam
 existimo, Nam quum genio invitante, omnia
 ineptiarum genere lascivunt, cernas illas
 veluti ex condicito mutuo concurrere; collatis **A**
 dimicare pediculis; evaginatim d' gladiari
 falculis, variis sese amplexibus implicare, im- **B**
 plicatas sursum, deorsumque verti, volvi que: at

H

audito

audito fortuito bombo, aut sibilo, si quis tinnitus aures ipsarum perstringit, umbratili expeditas lucta, protinus facessere; magnoque ambitu circumcursantes, nec non diversis sese mæandris per vices fallentes, atque frustrantes, subdolè ludificari. Quod si quam muscam, aut vesperam obviam offendant, illi conova ordiuntur prælia. Intentis in eas insiliunt pedibus, avolantes saltu præhensant, ori imminentes hiantibus faucibus frustra capiunt, irritis verberibus impetunt, errantes per ærem iratæ, sed incassum insectantur. Hinc veluti fessæ, receptui canentes, tantillum quiescunt. In terram supernæ sese porrigunt, in latibus omne velubiles se agunt, ore, dentibus, unguibus, pedibus secum ipsæ rixantur. Sed mirum haud du in eodem hærent vestigio. Momento ergo rursus in pedes assurgunt, sollicitæ aures surrigunt, caput attollunt altius, cæsis, fixisque oculis circumspiciunt. Tum passus veluti numerantes (diceret gravem ab illis personam sumi) pedetentim, magno silentio, sedatè, lenteque perrepunt. Simul autem quis pilam eis temerè fortè objecerit, tum subito illæ redire ad ingenium. Nempe feles, nempe æluri sunt. Ludum præproperè redintegrant, rursus micant falcibus, rursus maiore impetu irruunt; objectam pilam astutum pedibus corripunt; mox quasi poenas de captiva exigentes, ad uncas in eam unguibus impingunt, eandem ceu quibusdam talibus vellicant, imprudentes que à se longè abigunt

ac repellunt; sed abactam tanquam fugitivam
 illico reprehendunt, reprehensam denuo ab-
 iiciunt. Inter hos verò lusus recens certaminis
 cura, aliaque iterum pugnae moles inguit.
 Ipsamet cauda blandè vibrata bilem, vel gela- **G**
 sinum, si quis bestiolæ inest, felimover. Re-
 pentè igitur & huic etiam bellum indicitur,
 statimque dentes, & pedes in ventilatum illud
 flabellum, atque muscarium armantur. In gy- **H**
 rum circumvolvitur secum dimicans, refu-
 gamque semper caudam vecors belua diu mul-
 tumque in orbem casto labore persequitur, do-
 nec fatigata tandem, victaque vertigine, in la-
 tebras penè indignabunda divertit. Hic si qua **I**
 insecta serpentina, aut volitantia offendit, vel
 aliqua aranea in Sole sua deducit flamina, im-
 provisò carus, quasi ex insidijs, librato cor- **K**
 puscule in medium profilit, incauta animosè
 adoritur, capta avidè rapit, ac vorat. Quid
 porò de prælijs, quæ cum forcibus sanè cru- **L**
 enta per pugnam felis conferit? Tunc enim ve-
 rò non ludo vacat, sed prædæ: qua ubi potita,
 debellatum murem confestim in triumphum
 duceus, hominum cœtus, & coronas thea-
 trum suæ virtuti par, plausumque suæ stre-
 nuitati debitum quarit: tum prehensum, ex-
 animemque forcem in medio sistit, mirosque
 ac meros ludos tota iocabunda edit. Falcu-
 lis eum huc, atque illic agitare, in altum tol-
 lere, in latus abicere, oculis adstantium os-
 tendere, unguis fodicare trepidantem, elap-
 sum cursu repetere, sol tantum circumeundo
 obsidere, deinde oculis aliò coniectis, versoque

tergo, finem quasi saviendi facere prædæ ne-
 M glectum præ se ferre; & reptabundo muri eva-
 dendæ facultatem dare. Sed è vestigio conver-
 sa, infelicem animantem rursus invadere,
 pauloque progressam ex fugâ retrahere, retra-
 ctam demum laniare dentibus, & peracto tri-
 N umpho, tanquam epulum merita, suaviter
 mandere, & conficere.

109. Verum hæc omnia, quæ minimè ma-
 lignè ego descripsi, quàm levia sint, & primo
 A fortasse aspectu meam etiam elevent oratio-
 nem, ipseque decoro, quod in meis Adversa-
 rijs desidero, non levem hinc quoque notam
 inurant, satis per me intelligo, Auditores. At
 nisi planum fecero, hanc totam levitatem istis
 exuberantium ornamentorum, maximè acu-
 minum glutinatoribus esse præcipuè solem-
 nem, eaque cuncta, quæ commemoravi, ad
 amissim quadrare; ego sane levitatis noxiam
 non deprecor, neque vos, quin me ut levissi-
 mum iure rideatis, verbo ullo deinceps inter-
 pellabo. Et cui, quæso, etiam non sollertissi-
 mo, Patres amplissimi, non vano, sed certo
 præiudicio, exploratum non sit; quàm levis
 istorum Oratio, quàm nugatoria, & frivola
 sit; quando quidem illam nemo ne reprehen-
 dere quidem satis cautè, ac dignè potest, quin
 vel sola ejuſdem expositio aliquam levitatis
 suspicionem, si quis rem penitus non introspi-
 ciat, ipsi etiam reprehensori importet?

110. Saltatoribus primùm comptos hosce
 Declamatores multo leviores animadvertite.
 Antequam enim immortale illud facinus im-
 mobi-

mobilis D. Caroli constantiæ (hæreo perspicuitatis gratiâ in usurpato sapius exemplo) simpliciter explicent, quid non officiarum, quid non ineptiarum insulsi histriones effutiant? prius quàm, quod volunt, aut certè debent, expromant; quoties argutiolis saliant? quot peranfractus sinuantur? quot annominationibus, quot antithetis, quot piperatis dictis Orationem interpungunt, præcidunt, dilaniant? Jam in perennem sensiculorum gyrum rapiuntur; jam se in allegoriarum latebras abdunt, nunc per agnata nomina currunt; jam varijs tripudiant notionibus, nunc per omnia rerum adjuncta toto cælo disjuncta, tanquam pulices, gryllique saltatim incedunt. Deinde, ubi diu multumque ita saltando jactati sunt, tunc demum (ô perveritatem!) subdunt, nescio, quid de D. Caroli constantiâ frigidum planè, atque invenustum. At quid hoc aliud est, quàm Auditorum abuti humanitate, atque patientiâ, apud quos, quum te D. Caroli constantiam prædicaturum initio pollicitus sis, per tot postea metaphoras, per tot acumina, per tot lumina, per tot sententiolas tam pueriliter nugatus es, ut non Orationis tibi nomen plenum venerationis & majestatis, sed levissimi histrionis, ac saltatoris notam pepereris?

112. Et quinam, rogo, saltatores illi sunt, qui Bacchanalia toto anno ludunt, nisi Adversarii mei, qui quoties dicunt, aut scribunt; in omni causâ, locoque, omni denique tempestate intempestivè ludunt? Hi sunt belli illi

logodædali, qui in quacunque Oratione, vel Concione chironomos absurdè agunt, ac reddunt. Quippe nisi singula vocabula niteant minio, ac purpurâ, ut abjecta, sordidaque stomachantur. Hinc eorum vestes sine ullo verecundia rubore undique ad insaniam usque rubicundas intuemini, Auditores. Undantes amplificationis sinus, atque lacinia apud illos nulla. Singula membra concisa minutius, tanquam ramenta hinc, atque illinc temerè sparsa vibrantur. Plumbeorum acuminum crepitacula, non tantùm circa confirmationis, ut ita dicam, pectus, sed in ipso etiam exordii capite, in ipsis perorationis quoque pedibus assuta reperietis. Obscuræ verò illæ, longèq; per vim tractæ metaphora, tum involutæ, personatæque allegoriæ, illæ illæ tam densæ putidorum sensiculatorum crustæ, quid nisi scurrilem, rugosam monstruosamque larvam nobis conficiunt? At quanta se ex tenebricosis istis operculis pandit amentia? Quum autem tam importunè tenuissimas descriptionum à causâ alienissimarum tæniarum argutiarum ligulis revinciunt, an non auram advocare stabello; quumque argumentorum interioremunicam, leviter tantùm ea perstringendo, per incisa dumtaxat, perque confectariorum transfennam ostendunt, an non controversiæ nervos enervare, vel certè modicè solùm proferre videtur? Præterea quorum creber ille, continensque antithetorum tinnitus; quorsum illa exilium spirituum frequentamenta; quorsum illa Poëticorum colorum direptio, quorsum illa pigmentorum om-

nium

nium expilatio, nisi ut nobis chironomorum
 gesticulationes, ac jocos representent? Nolite,
 Judices, expectare, ut non vivendi isti rectis ali-
 quando pedibus insistant causis: semper trans-
 versi, semper in latus, obliqui semper, in ad-
 versum semper palantur: jam supra rei digni-
 tatem turgent, atque instantur; jam infra sese
 abjiciunt, ac repunt. Quoties à rei proposita
 uno veluti latere in contrarium repente se ver-
 tunt? quoties in gibbum quendam per tumi-
 dum conglobatae eruditionis, vel ineptae di-
 gressionis, aut certe magnae de se existimatio-
 nis hinc extolluntur, ilinc omnes eloquen-
 tia leges, omnia scita, & jura fidei, necessitatis,
 salutis, atque officii transibunt? Quoties per-
 versè tristia stylo hilaris, jucunda lugubri, qua-
 si in terrâ manibus inambulantes, edisserunt?
 In ipsam causam per januam congruentis in-
 sinuationis non ingrediuntur; in istos quae-
 stionis recessus, superioresque contignationes
 non per scalas aptae dispositionis ascendunt;
 sed extrinsecus per abrupta exoticæ doctrinae, **D**
 per cautes insolentium mysteriorum, per ar- **E**
 dua cerebroræ cujusdam tractationis Oratione **F**
 præcipitant. Postremò, tantâ levitate ad quam-
 cunque argutiolam captandam, sese omnem
 in partem flectunt, ut nulla propè in eis ossa
 argumentorum appareant; vel si qua sint, ita
 fracta, luxata, & comminuta cernantur, ut illos
 quilibet vel ex primo styli ac dictionis occurso
 chironomos planè exossatos illico, nulloque
 negotio deprehendat.

113. Mentiar jam viri gravissimi, nisi isti

H 4

ipfi

ipsi Declamatores felibus quoque leviratis pal-
 mam præripiunt. Redite paulum, ni mole-
 stum est, in memoriam, quam affectatis col-
 ludant antithetis, quam impeditis sententia-
 rum nexibus illaqueentur, quam implicatis
 subtilitatum nodis, plagisque circumretian-
 tur. Age verò nonnulla alicujus acuminis insu-
 per cudendi opportunitas affulgeat: derepentè
 id magnâ ambitione, longoque circuitu, Au-
 ditorum interim expectationem, qui rei expe-
 tunt, postulantque explicationem, fallentes, &
 ludificantes, diligenter vestigant, laborioseque
 rimantur. Et ecce tibi felis errabundos dis-
 cursus. Fac etiam quoscunque sales, atque di-
 cteria, tanquam muscas, aut vespas temerè in-
 tercurrere; atque ad hæc extemplo venanda,
 relicta, quam versabant, si tamen versabant, ac
 non potius evertabant, quæstione, illos festi-
 nare, convolareque perspicies. Quum autem e-
 am Caroli plumbeam pilam semel nacti sunt,
 quantâ istarum venerum copiâ illam ludunt,
 illudunt, delicias faciunt? Cernis, ut eam ceu
 captum murem in medio Auditorum collo-
 cent? ut sui ingenij venditandis prodigijs thea-
 trum, plausumque quærentes, vibratis affinium
 verborum apicibus, huc atque illuc eandem pel-
 lant, ac repellant? Cernis, ut acutiore stylo ra-
 piant? ut molliore cultu lambant? ut parcentem
 vulneri Præsulis sanctissimi conditis gratijs de-
 mulceant? Cernis, ut subtilioribus sensiculis
 in altum tollant? ut sarcasmis in latus abij-
 ciant? ut descriptiunculis adstantium oculis
 admirandam subjiciant? ut exonerandis acu-
 mini-

miaibus circumerrando, continenter obside-
 ant? Cernis, ut illam missam se facere, ac post
 tergum veluti reijcere simulantes, sermonem
 aliò transferant, sed rursus aliarum sententio-
 larum falcibus eam improvisò adoriantur, ex
 fugâ quasi, annominationum vncinis retra-
 hant, antithetorum forficibus, dentibusque la-
 cerent, penitus exenterent, totamque demum
 glutiant? Nempe fells cum sorice pugnat, lu-
 dit, jocatur, nugatur, epulatur. At rursus isti
 acuminum longam caudam ducunt, ac venti-
 lant, eamque in volubilem sensiculorum orbem
 agitatum, euntem, ac redeuntem argutiarum
 unguiculis sistere, ac tenere molliuntur. Tan-
 dem verò tam multiplicium id genus intempe-
 riarum vertigine, de rei propositæ causâ deje-
 cti, paulisper quiescunt, sed ita quiescunt, ut
 alijs atque alijs hujusmodi apinarum captan-
 dis araneis, quanquam fessi, in divorticulis
 toto animo excubent. Quid vultis amplius?
 Quum tantâ erraticorum acuminum agitati-
 one ineptiant; cui dubium sit, saltatrices in-
 ter feles eos esse numerandos? Imò sicut in
 celebrioribus Urbibus qui in coetum, atque al-
 bum reliquorum artificum referri vult, ante
 quàm artem ullam proficiatur, artis aliquid
 specimen egregium præbeat, necesse est; atque
 ita qui Pictoribus annumerari cupit (idemque
 statuere de cæteris) omnem industriam, in-
 gremum, & sedulitatem adhibet, colores le-
 gis præstantissimos, penicillos conformat re-
 nuissimos, quò tabulam quam elegantissimam
 omnibus absolutam numeris, atque à cunctis

H 3

appro-

approbationem suffragiumque impetraturam expingat. Haud aliter profectò isti quoque acuminum institores, ut in levium histrionum, saltatorum, chironorum, feliumque collegium cooptentur, levissimarum veterum redundantia lascivunt; levissimas Orationes, atque Conciones texunt, in omnem poëticam licentiam levissimè involant, levia omnia antithetorum crepundia depeculantur, leves omnes unguentatæ dictionis arculas diripiunt, levia omnia fucatorum ornamentorum narthecia funditus exhauriunt. Heus vos onerata acuminibus servitia! desinite tandem. Satis jam nugarum, & levitatum comportastis. Jam histriones estis, jam saltatores habemini, jam chironomi, felesque censemini, nemo vos quæsito calculo, quin levitatis specimen insigne dederitis, ipsosque etiam histriones, saltatores, chironomos, & feles levitate viceritis, fraudare, aut frustrari potest, Verùm de meorum Adversariorum in dicendo levitate, Antistites ornatissimi, pauca ista modò sufficiant.

114. Quum igitur elegantes isti Oratores tantam suis in Orationibus levitatem in deliciis habeant, ut cum levissimis quibusque artificibus, ac brutis de prærogativâ cerrent; quæ, obsecro, decori species ab illdem, nisi temerè, expectari potest? qui dignitatis color integer, quæ gravitatis incorrupta vestigia, quæ frons, quæ lineamenta, quæ umbra? Si histriones, si saltatores, si chironomi, si petauristæ, si æluri leves sunt; meritò & jure leves sunt,

cul.

culpâ vacant, sapienterque, ut ita dicam, desipiunt. Nam dum huiusmodi artes, atque personas quam levissimas agunt, simul etiam talium artium, ac personarum maxime propriam levitatem profitentur; atque adeo suo congruenter officio, decoreque admodum omni levitati velificantur. At eos, qui inter Oratores, gravissimos nempe viros, nomen suum professi sunt; qui munera hæc dicendi adeo magna, atque illustria susceperunt; qui gravi in causâ, in gravi Panegyrico de viro sanctissimo, atque gravissimo Carolo gravem aliquam de gravibus ejus, admirandisque virtutibus persuasionem, imitationemque, gravibus præsertim Auditoribus inferere omnino debent; in histriones, in saltatores, in petauristas, in chironomos, in feles monstrôsâ levitate converti; omisâque gravium argumentorum veras laudes enucleantium, atque exaggerantium impressione, hisce ineptiarum crepitaculis, sistrisque ludere, ridere, saltare, unaque enervari, luxari ac pandiculari; quàm absurdum est? quàm indignum? quàm omnino infestum decoro, ac penitus adversarium?

115. Utinam verò Adversarii mei, quos adeo leves ostendi, non multo essent in dicendo turpiores. Haud multis ad id probandum opus est. Quid enim foedius, ne dum levius, quàm in Oratorio, vel Concionali suggesto, quod illi factitant, scurrilem agere histrionem, levem saltatorem præstare, nugigerulum exprimere chironomum, gesticu-

A lariam, deliramque felem æmulari? Si matro-
B na honestissima, aureâ cyclade, ac pallâ repu-
 diatâ; si Regina plena dignitatis, & majesta-
C tis, regium aspernata mundum, atque orna-
 tum, meretricio se cultu, luxuque exornaret;
 si calamistro intortos capillos in scenam quan-
 dam, ac theatrum explicaret; si ante fron-
 tem pendulos, auraque ventilatos crinium a-
D tum, formamve mentiretur; si multiplici re-
E dimiculo, si gemmeis spiris, si croceis, lu-
F teisque amictorijs, si versicoloribus, segmen-
G tatisque lacinijs ita esset conformata, ut tan-
H quam scortum illico ganeam, ac lustra olere
 videretur; quàm turpiter flagitioseque ab ho-
 nestate degeneraret? quæ in ea pudoris, quæ
 modestiæ, quæ verecundiæ norma, apex, aut
 reliquiæ ullæ superessent? Verecundiæ autem!
 Imò perfrixtæ frontis, atque impudentiæ tan-
 quam hedera extrinsecus suspensa, expositum-
 que tropheum appareret. Quid si deinde fœ-
 mineum indignata sexum, in marem, viriliun-
 dantia habitu, sese transcriberet? an non, ubi
 muliebres vestes exuit, omnem unâ pudorem,
 atque honestatem exuisset? Adde præterea a-
 liquem, ætate quidem, ac munere gravem vi-
 rum, ac fœmineis amictum vestibus, mulie-
 brique speciei spatari per urbem. Finge, He-
 liogabalum, effeminatum illum Imperatorem
 ab Inferis reducem, rursus se more suo, possi-
I tã Imperatoriâ chlamyde, versoque paluda-
K mento in pallam, acinace in colum, sceptro
L in fusum, clypeo in calathum, muliebrem in
 formam

formam abijcere, interque foeminarum gy-
necea, fila ducere, ac pensa exigere. Quis un-
quam tam pudendum decori probrum, tam-
que inuerecundum gravitatis dehonestamen-
tum sat dignis convicijs, justisque diris defu-
geret?

116. Atqui jam neminem, opinor, fugit,
quàm honestissima, juxtaque gravissima ma-
trona sit Eloquentia. Imò quæ alia Regina tam
potens omnium tenet sceptrâ animorum; quæ
omnium gentium, atque nationum imperio
tam magno, vastoque potitur, quàm hæc ipsa
regia Eloquentia? Qui ergo hanc regis nudant
ornamentis; contraque meretricijs unguentis,
ac fucis contaminant; qui argutiarum cirros, &
metaphorarum capillamenta tam molliter
crispant; quin etiam subinde in subsellia quæ **A**
dam, in cuneos, in podium, in gradus criniti
cujusdam amphitheatri, ad spectaculum aper-
tissimæ affectationis, atque ostentationis eden-
dum, fabricantur; qui acuminum minio, senten-
tiarum redimiculis, antithetorum lacinijs, de- **B**
scriptionum spinis, annominationum ligulis, **C**
reliquarumque gratiarum luxu eandem Regi-
nam animorum in habitum formamque me-
rettriciam migrare cogunt; quo pacto tandem
ullum verecundiæ, aut honestatis vestigium
sibi adhuc hærese doceant? quomodo tam **D**
manifesto leuocinio, ac meretricio ullum a-
liud pretium, quàm summam turpitudinem,
stolidissimæ ambitioni ancillantem, nume-
ratum esse, ac persolutum inficiari possunt?
Quid si non contenti, Reginam eloquentiam
publi-

publico, vulgatoque Oratoriarum artis adulterio, in scortum, & meretricem à se esse conversam; jam in alium in super sexum, hoc est, in virilem, virili amictam togâ; & masculinam quidem simulatâ specie, sed meretriciam retentiâ fronte, vultuque eandem transire compellant? Virilia quædam obire munera, hoc est, causam proponere, distribuere, confirmare; rationes, mores, atque affectus adhibere; de sacris, profanisque rebus differere; docendi, oblectandi, movendi, aliaque id genus officia tentare interdum eidem sanè permittunt: at meretricio stylo, meretriciaque verborum licentiâ omnia pervertentes, in eodem planè turpitudinis cœno indecenter adhuc quàm maximè voluntantur.

117. Quid si ipsum jam Oratorem, cui hæc Regina Eloquentia nuptui collocatur, eumque Regem, sceptro, atque imperio animorum in manus tradito, creat, quàm honestè ab Adversariis, pulchreque habeatur, contemnemur? Quoties isti tantum, tamque invictum fori, curiæ, senatus, & templorum, domi, forisque, in urbe militiæque Imperatorem? Tulliani, hoc est, regi styli paludamento in muliebrem elocutionis pallam; ratiocinationis gladio in arundineæ eruditionis colum; affectuum sceptro in argutiarum fufum; refutationis clypeo in descriptionum calathum commutato; turpissimè effeminant, perfrictaque frontis mulierculæ specie non tam conformant, quàm deformant? Quò igitur istorum foeditas ultra progredi, aut quod ei aucta-

rium

rium insuper adjici potest?

118. Quare quum Adversarii adeo suis in Orationibus quum leves, tum etiam turpes, ut docui, sint; quæ duæ res potissimum decorum, ut memoravi, de mediò tollunt: quis hinc suopte nutu non conficiat, quàm magnas illi, quàmque inexpiabiles eum omni decoro exerceant similtates? Porro quum decorum ab iisdem tam flagitiosè affligi, turparique compertum sit: qui tandem argumenta, quæ ex causæ visceribus erui debent, sine decoro tractata, quasi, incisissimis nervis, mollia fractaque, non languescant? quomodo mores, qui ab ipsomet Oratore sunt exprimendi, sine decoro adornati, omnem fidem non elevent? quâ ratione affectus, qui ab ipsis Auditoribus evocantur, sine decoro titillati, vi suâ non frustrentur? Quis enim argumentis assentiat, quæ magnâ cum levitate, ac turpitudine conjuncta animadvertit? Quis mores eos amet, aut suspiciat, quos sublestis, foedisque histrionibus, saltatoribus, ac felibus videt nihil ferè concedere? Quis iis se commoveri affectibus graviter sinat, quos ridiculo, deformique aspectu suis occurrentes auribus, atque oculis experitur? Neglectâ igitur, omni illaque decori curâ, quis non videt, in omnia simul probationum genera, in rationes nempe, in mores, atque in affectus, ut denuntiavi, necessario delinqui?

119. Quæ quum ita se habeant, Auditores, quod dudum antea sub ipsum propè dicendâ initium vobis pollicitus sum, jam satis pro-

lixè

lix è cumulatè que præstiti, atq; à limatulis tam Oratoribus, quàm Concionatoribus, luxuriantium ornamentorum, maximè acuminum ostentatoribus, Orationes, Concionesve formatas, tribus persuadendi præcipuis instrumentis insignitè vitiatis, inauspicatas, ac depravatas, hoc est, argumentis delumbes, moribus vacuas, affectibus exangues, ad finem Oratorium, sive profanum, sive sacrum, obtinendum valde ineptas conflare fabricarique; ac propterea eloquentiæ genere quàm corruptissimo perspicuè laborare. hæcenus validè, ut opinor, explanateque demonstravi. Nam, ut præclare Fabius Quintilianus, *illud certum erit, neminem pejus agere, quàm qui, displicente causa, placet, necesse est enim extra causam sit, quod placet.*

Lib. 12. cap. 9.

ACTIO